

Ahogy lehuny szemmel ül a helyén az utasszállító repülőgép robusztus hajtóműveinek zúgásában, kizárja a külvilágot, újra érzi a nehéz utazóbőrönd zökkenését a küszöbön, mielőtt gondosan elfordítja a kulcsot a zárban,

84 Kakuk Tamás

## KÉNYSZERLESZÁLLÁS

(regényrészlet)

gyatott bányamentő állomásnál csonka vasoszlopok merednek a világosodó égre, hosszú évtizedekig acélsodronyok húzták a szénrel teli csilléket a város felett szertesztét futó, lüktető érrendszerként működő pályákon. A bányavagonok monoton ritmusban zakatoltak a magasban, a tartókötel folyamatos feszességét hatalmas ellensúlyokkal biztosították, a végpontokon vízszintes korongok hozták lendületbe a másik drótkötelet, ezt kapta el a bányavágati sínpályán kifelé vonatott csillék kuplungja. A lignit így jutott el az szénosztályozóba, ahol a válogatás után hatalmas szénhalmok keletkeztek, ezekből rakodták meg az idetolatott vasúti teherszerelvényeket a benzinfüstöt árasztó markológépek.

A bányagépgyártó vállalatnál van nyári diákmunkán, az ősidőkből megmaradt, ipari műemléknek látszó földszintes üzemépületek keskeny átjárói vezetnek az új vasbetoncsarnokhoz, melynek homlokzati üvegfelületén poros napfény szűrődik be a régimódi transzmissziós- és a modernebb szerzőgépekre, ahol olajos munkaruhás férfiak gyártják a bányagépek karbantartásához a pótalkatrészeket. A kapitalista profit helyett negyedszázada a szocialista termelés munkatervei koptatják a fogaskerekeket, az esztergályosok, a marósok, a fúrósok megfontolt mozdulatokkal dolgoznak, így is teljesítik az előírt normát, amit senkinek sem célszerű túllépnie. A munkások a forgácsolástól felhevült fémekeket tejszínű folyadékkal hűtik, a csúcseztergáknál bőven engedik a szúrós szagú folyadékot a szerszámokra, kivételt képeznek az állványos karusszel padokon megmunkált öntöttvas tömbök, tilos a hűtésük, mert az megváltoztatja az anyagszerkezetüket. Rádlis lemezta-licskáját ide-oda tologatja a műhelyben, összesöpri a kipattanó fémforgácsokat, kihordja az udvaron található fémhordókba, amelyeket a pénteki napokon a közeli vaskohóba szállítanak. Műszakváltáskor a reggelesek rendezetlen sorokban baktatnak a horpadt lemezszerényektől szűkös öltözőbe, innen közvetlenül nyílik a nem túl tágas fürdő, ahová derekukra törülközőt csavarva, fapapucsban csattognak a meztelen emberek. A zuhanyrózsákból

hátranéz a kitakarított lakásba, de nincs kitől elbúcsúznia, csak saját magát pillantja meg az előszoba homályos tükrében. A nyugtalanul pulzáló forgalomban a délkeleti autópálya irányába halad kocsijával, az elha-

gőzölgő forró víz alig habosítja a mosószappant, amit használnak, de ragaszkodnak hozzá, mert úgy gondolják, hogy ez viszi le a legjobban a makacs szennyeződések, az öltözés befejezésekor a nedves törülközőket a bezárt szekrényajtókra kifelé terítik száradni. Mindenki igyekszik a megállóba, hogy elérje a legkorábbi hármás jelzésű autóbust, a portán a rendészek kényszerű kötelességből néhányuknak belekukkantanak a táskájukba, ezt gyorsan teszik, nehogy valaki lemaradjon a csikorgó fékkel beálló Ikaruszról.

A repülőgép ablakából megdöbbenve látja, hogy a Lufthansa járata a budapesti kora tavaszi időjárásból szakadó hóviharban ér talajt vele a müncheni repülőtéren, így a terminál üvegfalai mögül növekvő aggodalommal figyel a villogó sárga lámpákkal cikázó hókotrókat. A járművek kifutópályák megtisztítására tett konok erőfeszítései egyelőre nem járnak sikerrel, úgyhogy rosszkedvűen bámulja a hóval borított légikikötő fogságába esett utasszállítókat. Vigasztalásul a gyermekori vitorlázógépre gondol, amikor a rétről már eltűntek a mocsári gölyahírek, a fűcsomók tövében bújó hideg tocsogókat felszárította a nyári forróság, a sárga nőszirm is kihalt az augusztus eleji hőségben, de a gyújtóványfüvek életerősen nyújtózkodtak a mezőn. A bányákból kiszivattyúzott zagyiszap sárgára festette a patakot, ő a lomha folyásiránnyal szembe, a vízbe dőlt égerfáig futott, a kinyúló ágakba kapaszkodva egyensúlyozott a túlsó partra, és nemsokára szűrös gabonatarlón szedte a lábait. Ziháló mellkassal csodálta az apró kabinjához képest tekintélyes szárnyakkal rendelkező vitorlázót, melynek folyamatosan lejjebb ereszkedő körözését a diófa még veszély nélkül megmászható, legmagasabb ágáról vett észre. A kényszerleszállás más hivatlan bémészködőt is odacsalt, ezért a kiszuperált szovjet katonai dzsippel érkező rendőrök ideiglenes kordont állították fel, ami mögött a rövid ujjú, kockás inget viselő pilóta olyan gondterhelten kopogtatta a géptörzset, mint télen a páciensek hátát a szigorú, fekete keretes szemüveget viselő gyerekorvosuk.

A hivatalos menetrend szerint másfél óra múlva száll fel a johannesburgi járat, de ezt a jelen helyzetben korántsem érzi biztosnak, megpróbálja elhessegetni azt a gyötrő rémképet, hogy másnap délelőtt lekési a port elisabethi csatlakozást a dél-afrikai fekete politikusról, Oliver Tamboról elnevezett repülőtéren. Rossz érzéseit tetézi, hogy a beszálláskor félreállítják a sorból, megpróbálja palástolni a rátörő szorongást, noha méltánytalannak érzi ezt a megkülönböztetett eljárást, holott tudja, a számítógép szeszélyes algoritmusa választotta ki a rutinellenőrzésre. A többiek észre sem veszik ezt a kínosnak érzett intermezzót, minden procedúra nélkül tódulnak a harmonika folyosóra, amely a South African Airways repülőgépének ajtajához vezet,

de egyébként felesleges volt a drukkja, mindent rendben lévőnek találunk nála, beléphet a hóval borított Airbus zsúfolt turistaosztályára. A bábeli hangzavarban zavartan keresi a helyét, nehézkesen halad előre, mert utas-társai nem érik be a légitársaság katonás rendben ülésekre készített plédjeivel, párnáival. A szűk kabinfolyosón egymást lökdösve kutatnak 86 kézipoggyászaikban személyes tárgyaik után, legyen az akár egy plüss-kutya, hogy meglegyen az otthonosság megnyugtató illúziója a tizenkét órás repülés alatt. Jegye a baloldali két férőhelyes ülésorba, az ablak mellé szól, egy sportos eleganciával öltözött középkorú nő lesz a szomszédja. A kölcsönös bemutatkozás, a szabódásokkal járó helyfoglalás után, maga is türelmetlenül turkálni kezd kézipoggyászában, miközben önostorozó módon azon méltázik, vajon miért hiányzik belőle a többiek magabiztossága, de talál felmentést. Az óvodától az iskoláig, az egyetemtől az első munkahelyig, nem csak tennivalóit szabták meg sokáig, de felettesei gyámkodóan gondoskodtak is róla, ennek lett a következménye, hogy sok honfitársához hasonlóan, tartózkodó, félszeg, mégis gyermeki bizalommal tekintett főnökeire, titokban mindig tőlük várta ügyeinek elintézését. Ez a mindkét fél számára kényelmes kapcsolat akkor szűnt meg, amikor a váratlanul beköszöntött politikai változások szabadabb légkört teremtettek, s az emberek végre saját lábukra állhattak, de korosztályának tagjaihoz hasonlóan, sokszor ő is légszomjjal küszködik a szabadság tisztának tűnő levegőjében.

Ruth tekintete a fedélzet első harmadát pásztázza, mintha a függöny-nyel leválasztott első osztály utasainak kilétét kutatná, majd később előhálássza neszesszerét, és ezüst púdertartója felpattintott fedelének tükrében ellenőrzi diszkrét sminkjét. Andrászt zavarja a német turisták hangos jókedve, hiszen az afrikai utószezoni nyaralás egyelőre legfeljebb ködképként lebeghet a szemük előtt, elég kinézniük a kabinablakon, láthatják a törzs méretéhez képest viszonylag kis fesztávolságú szárnyakra rakódott havat, a felhajtó erőt biztosító fékszárnyak fagyos csillogását. A kapitány a hangszórókból arról tájékoztatja az utasokat, hogy a felszállást megelőzően a légitársaság speciális gépjárművei jégtelenítik a repülőgépet, a türelmetlen várakozás negyedórájából három órás vánszorgó gurulás lesz a hótól megtisztított betonon. A hosszútávú járatok gépei egymás nyomában araszolnak a kifutópályához, melynek felhajtójánál a tartálykocsik fecskendőiből fagyálló folyadékkal elegy meleg víz zubog rájuk, s ezután dübörgő sebességgel felemelkedhetnek a bajor főváros éjszakai égboltjára. A fedélzeten a feszenséget felváltja a bizakodó öröm, a biztonsági övek kioldásával a stewardessek is előkerülnek, a légikisasszonyok marhahúst, csirkét, zöldségsalátákat kínálnak kései dinernek, de a tetszetős fogások nem ízlenek Andrásnak, mintegy igazolva azt, hogy az ételek élvezeti értéke jelentősen csökken az alacsonynyomású kabin szárazságában, ami az emberi szervezet

természetes reakciója a mesterséges körülményekre. A vacsora alatt András beszélgetést kezdeményez Ruthtal, de társalgásuk kizárólag a menüre korlátozódik, miközben kínosan ügyelnek arra, hogy a kényszerű közelségükben véletlenül se érjenek egymáshoz. András a műanyag evőeszközökkel bíbelődés közben veszi észre az erősen fehérbőrű, enyhén szeplős, vörösbarna hajú Ruth homlokán a halvány forradást, aki a desszertként szolgáló étcsokoládés sütemény elfogyasztása után a fejtámlájához gyűri kispárnáját, és teljesen eltűnik a puha tapintású, skótkockás takaró alatt. András jobb híján bóbiskolva bámulja a kinti sötétséget, tekintetével a földi fényfoltokat keresi a feketeségben, szíve mélyén szépnek találja a kivilágított városok emissziós sugárzását, hiába hogy emiatt a Földről drasztikusan csökken a látható csillagok száma, és ekkor a mélységben megpillantja Róma misztikus ragyogását.

A Termini-pályaudvarnál, Amerigo Tot alumíniumlemez fríze alól lávaként ömlik a tömeg, a verejtékező emberek többsége felpreselődik a végállomásként működő téren sorakozó kék buszok belsejébe, a tűző nap miatt úgy dönt, hogy a Via Barberini árnyékos oldalán gyalogol a Piazza di Spagnához. Az egyik bérházból kialakított családi panzióban van a szállása, a földszinti recepciótól kopott csigalépcső visz a harmadik emeletre, a szoba behajtott spalettái sem tudják kizárni a kánikulát, ahogy a régimódi ventilátor is csak erőlködik a mennyezeten, egy szál alsónadrágban fekszik az dupla ágyon és a fáradságtól azonnal elalszik. Tízévesen anyja horgolt kesztyűs kezébe kapaszkodik, együtt sietnek a vasárnapi misére, a Dominus vobiscum a szenteltvíztartónál éri őket, az Et cum spiritu tuo elhangzásakor oson fel a karzatra, hallgatja, ahogy a kórus éneke nyújtott hajlítással igazodik a blockwerk orgona ónötvözetű sípjainak dallamához. Szemével a lenti padokban ülő osztálytársnőit fürkészi, de fentről azt is látja, hogy Úrfelmutatáskor a ministránsfiúk titokban csipkedik egymást, az ismerős sekrestyés megengedi, hogy belekapaszkodjon a harangkötélbe, emelkedjen-süllyedjen a kondulásokkal, ám váratlanul kicsúszik kezéből a kötel és kalimpáló lábbakkal zuhan a kőpadlóra, de a Scalinata della Trinita dei Monti harangjainak zúgása szerencsére felébreszti mákonyos álmából.

Az utcán semmivé lesz a hidegvizes zuhany frissítő hatása, világos inge, drapp színű nadrágja sötét foltokban itatja fel testéről az izzadságcseppeket, belenyugvó egykedvűséggel baktat a spanyol lépcsőn, mielőtt a zsi-bongó, mobiltelefonokkal fényképező emberfolyammal besodoródna a katedrálisba, vet egy pillantást a lenti lüktető forgatagból kibukkanó Bernini szökőkútra, a márványba faragott léket kapott hajóra. Az Antico Caffé Greco állóhelyén hasonszőrű turistákkal tolakodik a pultnál, hogy mielőbb megkapja az eszpresszóját, a krémes, vörösés-mogyoróbarna, cirmos habos kávé

felhörpintése után a pénztelenek göggjével sétál a korzón a Pantheonhoz, szemügyre veszi a kirakatok hivalkodó árúkinálatát, erről eszébe jut első farmernadrágja, amit középiskolás korában a bányatelep félreeső műhelyében varratott magának a bányagépgyártóban kapott nyári keresetéből.

88 Az országban nem kapható a divatos blue jeans, így a hallgatóg szabómester a letépett újságszélekre jegyzeteli a kívánt méreteket, s valószínűleg külföldről szerzi be a farmervarráshoz nélkülözhetetlen denim anyagot. Az apró helyiség sarkában szenes kályha áll, a falakon a sarokban, töredezett fotók függnek barna keretekben, a felvételek arról árulkodnak, hogy a családban apáról fiúra szállt a mesterség. A fényképeken szereplő férfiak, asszonyok, gyermekek mindegyike a sebtében felállított helyi gettóba került a második világháború utolsó évében, ugyanez lett a sorsa a főutcai boltok tulajdonosainak és hozzátartozóiknak. A lengyelországi koncentrációs táborból alig néhányan térnek vissza, a hatóság két évtized múlva elbonttatja a romlásnak indult zsinagógát, a kőkerítéssel körbevett felekezeti temetőt pedig, újra birtokába veszi a könyörtelen természet.

